
To jest nasza Ojczyzna - to jest nasze „być” i nasze „mieć”

Jan Paweł II w Trójmieście – czerwiec 1987

This is our Fatherland – this is our “being” and our “having”

John Paul II in the Tricity, June 1987

Wystawa przygotowana przez
Oddziałowe Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku
i Archiwum IPN w Warszawie

Autorzy:

Sławomir Formella
Elżbieta Strehlau

Współpraca:

Justyna Paźda
Barnin Rej

Recenzenci:

prof. dr hab. Igor Halagida
Magdalena Śladecka

Projekt graficzny:

BoTak Studio

Tomaczenie:

Piotr Stankiewicz
Sheri Torgimson

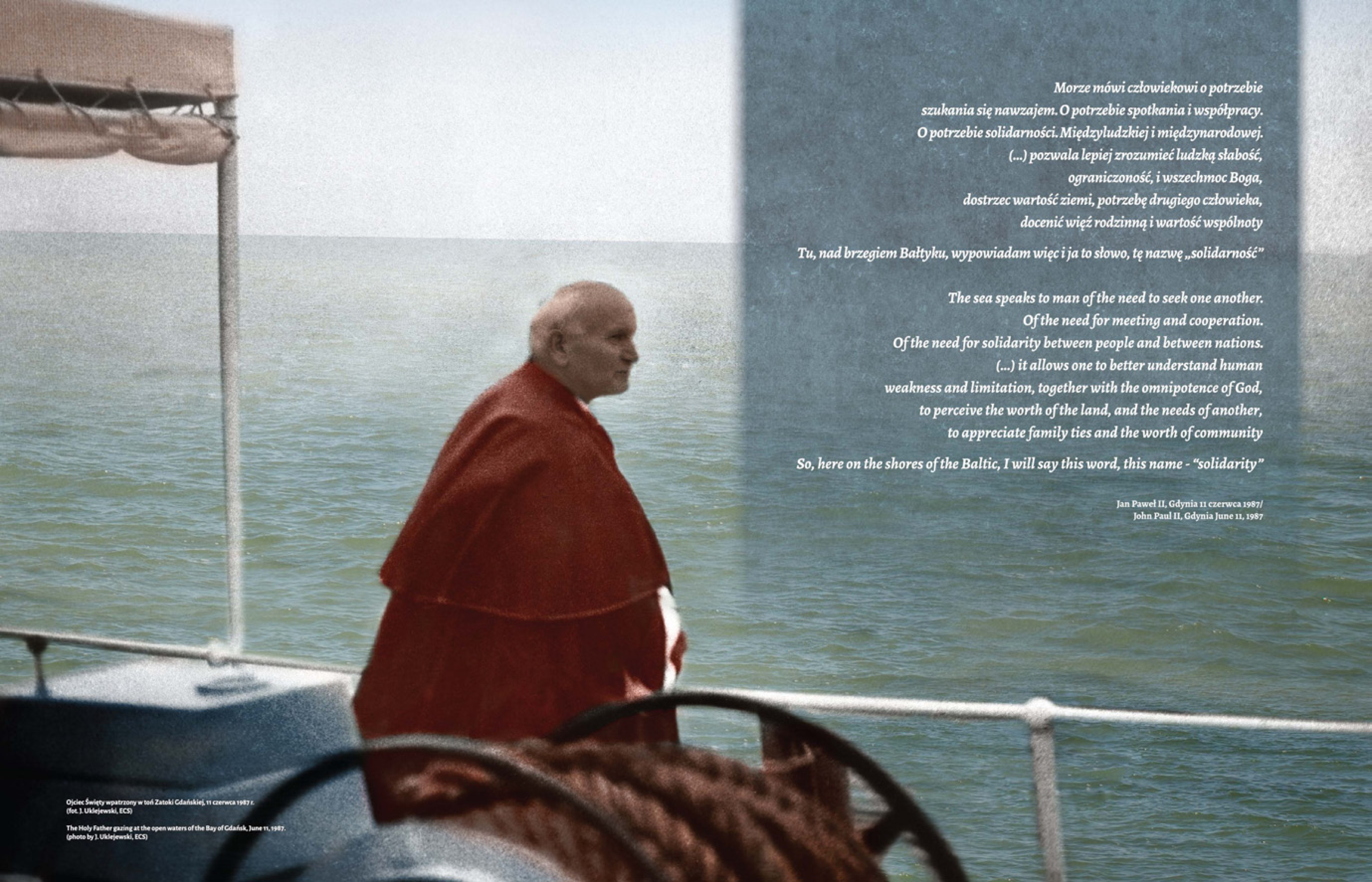
Materiały ze zbiorów: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie (AIPN), Oddziałowe Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku (OA IPN Gd), Archiwum Archidiecezjalnego w Gdańsku (AAG), Europejskiego Centrum Solidarności (ECS), Servizio Fotografico L'Osservatore Romano, Sławomira Fiebiga, Stanisława Składanowskiego.

Autorzy dążyli wszelkimi staraniami do znalezienia i dotarcia do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich do zdjęć zamieszczonych na wystawie. Osoby, których nie udało się znaleźć, prosimy o kontakt.

The authors have done their best to contact all owners and copyright holders of the photos shown in the exhibition. If you recognize a photo which has not been credited, please contact us.

---

*Morze mówi człowiekowi o potrzebie
szukania się nawzajem. O potrzebie spotkania i współpracy.
O potrzebie solidarności. Międzyludzkiej i międzynarodowej.
(...) pozwala lepiej zrozumieć ludzką słabość,
ograniczonność, i wszechmoc Boga,
dostrzec wartość ziemi, potrzebę drugiego człowieka,
docenić więź rodzinną i wartość wspólnoty*

Tu, nad brzegiem Bałtyku, wypowiadam więc i ja to słowo, tę nazwę „solidarność”

*The sea speaks to man of the need to seek one another.
Of the need for meeting and cooperation.
Of the need for solidarity between people and between nations.
(...) it allows one to better understand human
weakness and limitation, together with the omnipotence of God,
to perceive the worth of the land, and the needs of another,
to appreciate family ties and the worth of community*

So, here on the shores of the Baltic, I will say this word, this name - “solidarity”

*Jan Paweł II, Gdynia 11 czerwca 1987/
John Paul II, Gdynia June 11, 1987*

*Ojciec Święty wpatrzony w tań Zatokę Gdańską, 11 czerwca 1987 r.
(fot. J. Uklejewski, ECS)*

*The Holy Father gazing at the open waters of the Bay of Gdańsk, June 11, 1987.
(photo by J. Uklejewski, ECS)*

W latach osiemdziesiątych XX wieku pogrążona w kryzysie gospodarczym Polska znajdowała się pod rządami reżimu komunistycznego. Komuniści od niemal czterdziestu lat rywalizowali o „rząd dusz” z Kościołami i związkami wyznaniowymi, zwłaszcza z Kościołem rzymskokatolickim. W 1978 r. kolejnym następcą św. Piotra został metropolita krakowski abp Karol Wojtyła, który jako Jan Paweł II szybko stał się dla wielu autorytetem moralnym. Jego pielgrzymki do Ojczyzny były dla Polaków wsparciem w walce o wolność. Już pierwsza z nich (1979) przyczyniła się do powstania ruchu społecznego, w wyniku którego w 1980 r. w Gdańsku powstał związek zawodowy „Solidarność”. Jednak czas stanu wojennego i lata późniejsze to okres represji i pogłębiającego się kryzysu ekonomicznego, które spowodowały pogorszenie nastrojów społecznych i zniechęcenie. Władze komunistyczne nie mogły wybaczyć Gdańskowi roli, jaką odegrał w powstaniu „Solidarności” i nie zgodziły się na wizytę papieża w tym mieście w 1983 r. Dopiero w 1987 r. pragnąc wykazać się dobrą wolą, wyraziły zgodę na przyjazd Jana Pawła II do Trójmiasta.

In the 1980's, Poland was under a communist regime, immersed in economic crisis. For nearly forty years the communists had struggled with churches and religious associations, especially the Roman Catholic Church, in the fight for souls. Karol Wojtyła, Archbishop of Crakow, became the next successor to St. Peter in 1978; as John Paul II he would quickly become a great moral authority. His pilgrimages to his fatherland were a tremendous support to Poles in their fight for freedom. Already the first of his trips in 1979 had sparked the uprising of a social movement, which culminated in the emergence of the “Solidarity” union. However the period of martial law and the repression of the following years started a time of economic crisis, causing deterioration and despondency in the societal atmosphere. The Communist rulers could not forgive Gdansk for the role she had played in the emergence of “Solidarity” and would not agree to a papal visit there in 1983. It was only in 1987, wanting to demonstrate a show of good will, that they finally agreed to allow John Paul II to come to the Tricity area.

Wierni zgromadzeni na Skwerze Kościuszkim w Gdyni.
(fot. S. Składanowski, AIPN)

The faithful gathered at Kościuszko Square in Gdynia.
(photo by S. Składanowski, AIPN)

*W imię przyszłości człowieka i ludzkości trzeba było wypowiedzieć to słowo „solidarność”.
Dzisiaj płynie ono szeroką falą poprzez świat, który rozumie, że nie możemy żyć wedle zasady: „wszyscy przeciw wszystkim”, ale tylko wedle zasady: „wszyscy z wszystkimi”, „wszyscy dla wszystkich”*

*In the name of man and mankind's future it is necessary to speak the word "solidarity".
Today this word is moving like a vast wave through a world which understands that we cannot live by the principle of "everyone against everyone", but only by the principles "everyone with everyone", "everyone for everyone"*

Jan Paweł II, Gdynia 11 czerwca 1987/
John Paul II, Gdynia June 11, 1987

Ojciec Święty w motokawale tłumy wiernych w Gdyni.
(fot. T. Uklejewski, ECS)

The Holy Father waving the crowds of adherents in Gdynia.
(photo by T. Uklejewski, ECS)

Wieczorem 11 czerwca Jan Paweł II przybył do Gdyni. Na trasie przejazdu papieskiego orszaku z lotniska w Babich Dołach na Skwer Kościuszki na kilka godzin przed przybyciem papieża zgromadziło się około 30 tysięcy niecierpliwie wypatrujących go wiernych. Mieszkańcy Gdyni zadbali, by w tym uroczystym dniu wystrój miasta miał charakter religijny. Wszędzie dominowały barwy papieskie, powiewały biało-czerwone flagi. Pojawienie się Ojca Świętego wywołało gwałtowny przyływ radości, gromkie brawa i okrzyki: „Niech żyje papież!”.

On the evening of June 11, John Paul II arrived in Gdynia. For several hours before the arrival of the Pope, around thirty thousand of the faithful had been eagerly awaiting him, spreading themselves along the route of the papal procession from the airport in Babie Doły to Kościuszko Square. The residents of Gdynia took care to ensure that the city's decorations had a religious character in this day of celebration. The papal colours dominated everywhere, along with fluttering white and red flags. The appearance of the Holy Father triggered a great outpouring of joy, thunderous applause, and cries of “Long live the Pope!”.

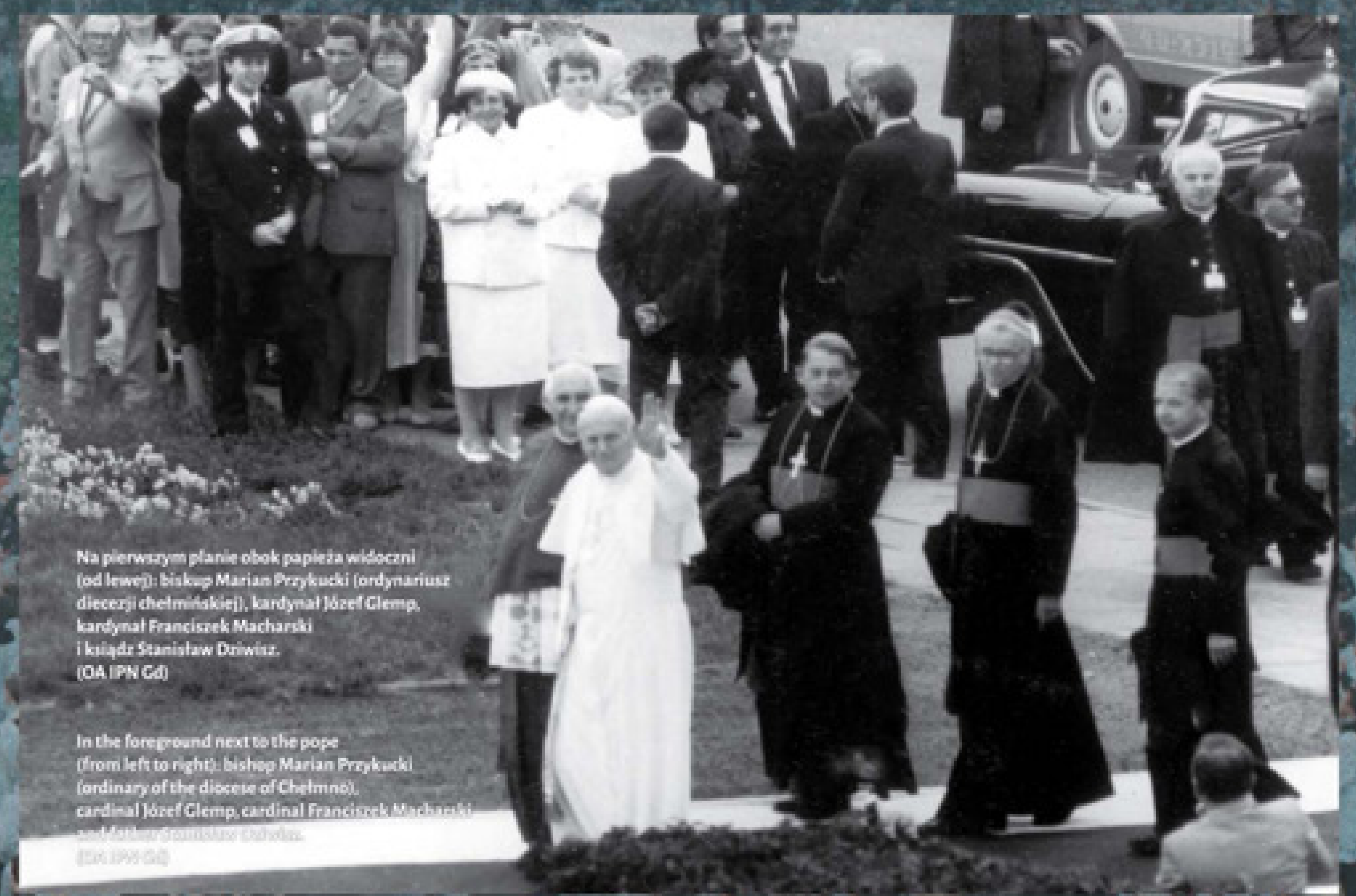

Solidarność to znaczy sposób bytowania wielości ludzkiej, na przykład narodu, w jedności, w uszanowaniu wszystkich różnic, wszystkich odmienności, jakie pomiędzy ludźmi zachodzą, a więc jedność w wielości, a więc pluralizm, to wszystko mieści się w pojęciu solidarności

Solidarity means the manner of existence of the human multitude, for example, a nation, in unity, in respect of all differences, all distinctions, those which come between people, and so unity in plurality, that is, pluralism, all comes under the concept of solidarity

Jan Paweł II, Gdynia 11 czerwca 1987/
John Paul II, Gdynia June 11, 1987

Na pierwszym planie obok papieża widoczni (od lewej): biskup Marian Przykucki (ordynariusz diecezji chełmińskiej), kardynał Józef Glemp, kardynał Franciszek Macharski i ksiądz Stanisław Dziwisz. (DA IPN Gd)

In the foreground next to the pope (from left to right): bishop Marian Przykucki (ordinary of the diocese of Chełmno), cardinal Józef Glemp, cardinal Franciszek Macharski and Father Stanisław Dziwisz. (DA IPN Gd)

Altarz, frontem skierowany w stronę Teatru Muzycznego. Usytuowany został pomiędzy Pomnikiem Wdzięczności a fontanną na Skwarcie Kołuszki. (fot. S. Składanowski, AIPN)

The altar, facing the Musical Theatre, situated between the Monument of Gratitude and the fountain in Kołuszko Square. (photo by S. Składanowski, AIPN)

Uroczystości gdyńskie z udziałem Ojca Świętego rozpoczęły się około godziny dwudziestej na Skwerze Kościuszki. W homilii skierowanej do ludzi morza Jan Paweł II wypowiedział jedno z najważniejszych słów dotyczących nauczania Kościoła na temat solidarności. zaproponował spojrzenie na solidarność nie tylko jako na zjawisko życia publicznego, ale na samą ideę solidarności w jej najgłębszym wymiarze. Papież podkreślił doniosłość faktu, że słowo „solidarność” zostało wypowiedziane tutaj, nad polskim morzem w nowy sposób i w nowym kontekście.

The celebrations in Gdynia with the Holy Father's participation began about eight in the evening at Kościuszko Square. In the homily addressed to the maritime populace, John Paul II uttered one of the most important words of the Church's teaching on solidarity. He proposed looking at solidarity not only as a phenomenon of public life but also at the very idea of solidarity in its deepest dimensions. The Pope emphasized the importance of the fact that the word "solidarity" was being spoken there at the Polish seaside, in a new way and in a new context.

Molo w Sopocie - fotografia operacyjna SB wykonana w ramach operacji Zorza II
według zbiorów archiwum polityki Janowi Pawłowi II w Sopocie.
(OAI/PN/Gd)

Sopot pier - SB (Security Service) operations photograph taken as part of Operation Aurora II
to ensure security for John Paul II's stay in Sopot.
(OAI/PN/Gd)

*Człowiek współczesnej cywilizacji
zagrożony jest chorobą powierzchowności, niebezpieczeństwem słytcenia.
Trzeba pracować dla odzyskania głębi — tej głębi, która właściwa jest ludzkiej istocie.
Tej głębi, która wzywa jego umysł i serce, podobnie jak morze wzywa.
Jest to właśnie głębia prawdy i wolności, sprawiedliwości i miłości. Głębia pokoju*

*Man in modern civilization
is threatened with the illness of superficiality, the danger of triviality.
It is necessary to work to recover depth, that depth which is fitting to human existence.
That depth, which calls to one's mind and heart, as calls the sea
is this very depth of truth and freedom, justice and love. It is the depth of peace*

Jan Paweł II, Gdynia 11 czerwca 1987/
John Paul II, Gdynia June 11, 1987

Jan Paweł II na sopockim molo w towarzystwie (po lewej)
kardynała Franciszka Macharskiego, (po prawej)
biskupa ordynariusza gdańskiego Tadeusza Gocłowskiego i (za papieżem
po lewej) biskupa pomocniczego gdańskiego Zygmunta Pawłowicza.
(fot. J. Ukłejewski, ECS)

John Paul II at the Sopot Pier accompanied by:
Cardinal Franciszek Macharski (on the left), the Bishop of Gdansk,
Tadeusz Gocłowski (on the right) and Suffragan Bishop Zygmunt Pawłowicz
of Gdansk (behind the Pope on the left).
(photo by J. Ukłejewski, ECS)

Po zakończeniu mszy świętej na Skwerze Kościuszki Jan Paweł II wszedł na pokład ORP „Mewa” i odpłynął w kierunku Sopotu. Dzień zbliżał się do końca, powoli zapadał zmierzch. Wierni zgromadzeni na Skwerze pożegnali Ojca Świętego słowami: „Przyjedź jeszcze”. Sopot, nie uwzględniony w oficjalnych uroczystościach, był w Jego drodze do Gdańska tylko przystanią. Późnym wieczorem papież odjechał z sopockiego mołu do Gdańska Oliwy. Do Sopotu wrócił następnego dnia, by na pokładzie tralowca Marynarki Wojennej odpłynąć na Westerplatte.

After the holy mass ended at Kościuszko Square, John Paul II boarded the ORP “Mewa” (Polish naval vessel “Seagull”) and sailed for Sopot. The day was nearing its end, dusk falling slowly. The faithful had gathered in the square to bid goodbye to the Holy Father saying, “Come again”. Sopot, not included in the official celebrations, was only a landing stage on his way to Gdańsk. Late in the evening, the Pope departed from Sopot Pier for Gdansk Oliva. He returned to Sopot the next day to sail to Westerplatte on the deck of a naval trawler.

Cdańsk Oliwa - fotografia operacyjna SB wykonana w ramach operacji Zorza II w celu zabezpieczenia pobytu Jana Pawła II w Oliwie.
(OA IPN Gd)

Gdańsk Oliwa - SB (Security Service) operations photograph taken as part of Operation Aurora II SB to ensure security for John Paul II's stay in Oliwa.
(OA IPN Gd)

Pamiętajcie, że jesteście ambasadorami własnego narodu i rzecznikami wartości, którymi on żyje. Wymaga to od was zdecydowanej postawy moralnej w zetknięciu z wpływami ateistycznymi, z falami zepsucia i deprawacji

Remember that you are ambassadors of your nation and proponents of the values it abides by. This demands of you a decided moral attitude in the presence of atheistic influence, with its waves of corruption and depravation

Jan Paweł II, Gdynia 11 czerwca 1987/
John Paul II, Gdynia June 11, 1987

Jan Paweł II w powitalnym uścisku gościa z „Solidarności” Lechem Wałęsą
(fot. A. Mari, Servizio Fotografico (Massimo Sestini/Roman))

John Paul II in a welcoming embrace with “Solidarity” leader Lech Wałęsa.
(photo by A. Mari, Servizio Fotografico (Massimo Sestini/Roman))

Papież modli się przy sarkofagu książąt pomorskich w Katedrze Oliwskiej.
(fot. J. Gojke, AAC)

The Pope praying at the sarcophagus of the Pomeranian princes in the Oliwa Cathedral.
(photo by J. Gojke, AAC)

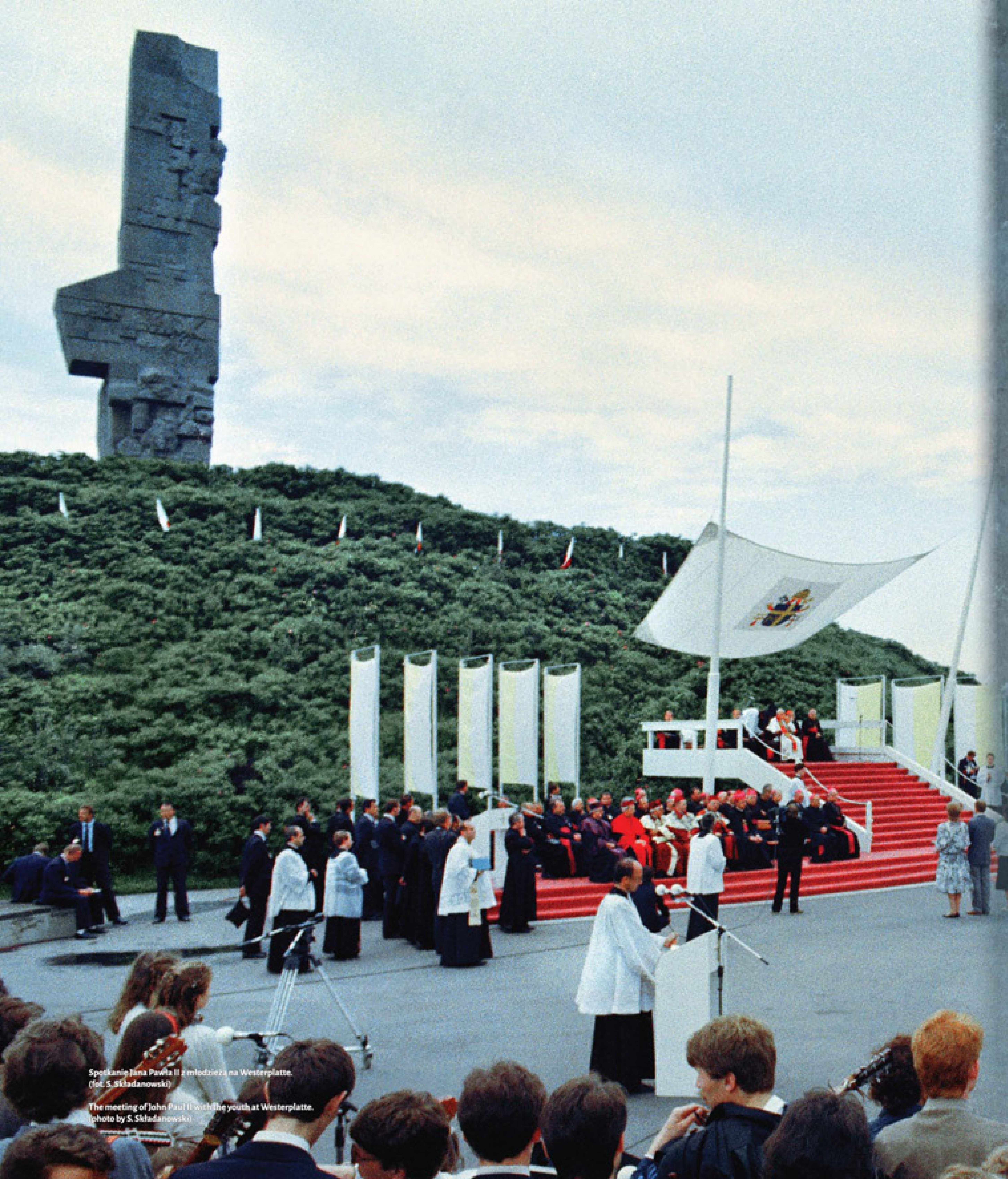
Po przybyciu do siedziby Kurii Gdańskiej w Oliwie, która na czas pielgrzymki stała się także rezydencją samego Ojca Świętego, papież przyjął późnym wieczorem na prywatnej audiencji Lecha Wałęsę i jego rodzinę. Spotkanie to miało charakter prywatny i nie zostało ujęte w oficjalnym programie wizyty. Z ust Jana Pawła II padły wówczas słowa otuchy i wsparcia dla przywódcy „Solidarności”. Następnego dnia – 12 czerwca papież spotkał się w Katedrze Oliwskiej z przedstawicielami środowisk twórczych, naukowcami oraz działaczami Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego.

After his arrival in Oliva at the seat of the Gdansk Curia, which was also the Holy Father's residence during the pilgrimage, the Pope received Lech Wałęsa and his family in a late-night personal audience. This meeting was of a private nature and was not included in the official programme of the papal visit. John Paul II gave words of encouragement and support for the leader of "Solidarność". The next day, June 12, in the Oliva Cathedral, the Pope met with representatives of artistic circles, scientists and members of the Kashubian-Pomeranian Association.

Przyszłość Polski zależy od was i musi od was zależeć. To jest nasza Ojczyzna — to jest nasze „być” i nasze „mieć”. I nic nie może pozbawić nas prawa, ażeby przyszłość tego naszego „być” i „mieć” zależała od nas. Każde pokolenie Polaków, zwłaszcza na przestrzeni ostatnich dwustu lat, ale i wcześniej, przez całe tysiąclecie, stawalo przed tym samym problemem, można go nazwać problemem pracy nad sobą, i — trzeba powiedzieć — jeżeli nie wszyscy, to w każdym razie bardzo wielu nie uciekało od odpowiedzi na wyzwanie swoich czasów

The future of Poland depends on you and must depend on you. It is our homeland — it is our “being” and “having”. And nothing can deprive us of this right - the future of our “being” and “having” depends on us. Every generation of Poles, especially in the past two hundred years, but also previously through the last millennium, has faced the same problem; it could be called the problem of working on oneself, and, it must be said — if not everyone, at any rate a great many have not escaped from the answer to this challenge of our times

Jan Paweł II, Gdańsk Westerplatte 12 czerwca 1987/
John Paul II, Gdańsk Westerplatte June 12, 1987

Westerplatte: 12 tysięcy młodzieży, głównie studenckiej, przybyło wczoraj ze swymi duszpasterzami z całego kraju.
(12.06.87)

Westerplatte: Towarzystwo młodzieży, głównie studenckiej, przybyło wczoraj ze swymi duszpasterzami z całego kraju.
(12.06.87)

Spotkanie Jana Pawła II z młodzieżą na Westerplatte.
(fot. S. Składanowski)

The meeting of John Paul II with the youth at Westerplatte.
(photo by S. Składanowski)

Od stuleci znana jest w naszym kraju prawda, iż „takie będą Rzeczypospolite, jak ich młodzieży chowanie”. Zdawał sobie sprawę z tego Jan Paweł II, dla którego bardzo ważną sprawą była duchowa formacja młodego pokolenia Polaków. Tego pokolenia, które w przyszłości miało przejąć odpowiedzialność za losy Polski, opierając się przy tym na uniwersalnych wartościach zawartych w ewangelii.

“Such as her youth are raised, such will be the Republic” is a truth that has been well known for hundreds of years in our country. John Paul II understood this well, and so for him, the spiritual formation of the younger generation of Poles was a very important matter. This generation was to take over the responsibility for Poland’s destiny by availing themselves of the universal values inherent in the Gospel.

JESTEŚMY Z
MŁODZIEŻ ZIELO

Zagrożeniem jest klimat relatywizmu. Zagrożeniem jest rozchwianie zasad i prawd, na których buduje się godność i rozwój człowieka. Zagrożeniem jest sączenie opinii i poglądów, które temu rozchwianiu służą

Każdy z was, młodzi przyjaciele, znajduje też w życiu jakieś swoje „Westerplatte”. Jakis wymiar zadań, które musi podjąć i wypełnić. Jakas słuszną sprawę, o którą nie można nie walczyć. Jakis obowiązek, powinność, od której nie można się uchylić. Nie można „zdezertrować”

The climate of relativism is a threat. The destabilization of principles and truth, on which is built the worth and progress of man, is a threat. The unnecessary muddying of opinions and views, which serve that destabilization, is a threat

Each of you, young friends, will also find in life your own “Westerplatte”, a measure of responsibilities which must be undertaken and fulfilled. Some worthy issue, which cannot not be fought for. Some duty, some obligation, which one cannot shirk. One cannot “desert”

Jan Paweł II, Gdańsk Westerplatte 12 czerwca 1987/
John Paul II, Gdańsk Westerplatte June 12, 1987

Tejpluê gloszczy homilię do zgromadzonej na Westerplatte młodzieży.
(fot. S. Fiebig)

The Pope preaching a homily to the youth gathered at Westerplatte.
(photo by S. Fiebig)

Ogólnopolski charakter uroczystości podkreślały falujące nad głowami transparenty.
(OA IPN Gd)

Nationwide character of the ceremony was highlighted by the banners waving over the crowd.
(OA IPN Gd)

---

12 czerwca Ojciec Święty spotkał się z młodzieżą na Westerplatte, w miejscu symbolicznym, u stóp pomnika upamiętniającego bohaterską walkę garstki polskich żołnierzy we wrześniu 1939 r. *Trzeba, ażeby ten symbol wciąż przemawiał, ażeby stanowił wyzwanie dla coraz nowych ludzi i coraz nowych pokoleń Polaków* - powiedział papież. Słowo „Westerplatte” wypowiedziane wówczas przez Jana Pawła II stało się dla nas symbolem słusznej sprawy, obowiązku i powinności.

On June 12, the Holy Father met with young people in a symbolic place at Westerplatte - the foot of a monument commemorating the heroic September 1939 struggle of a handful of Polish soldiers. *It is necessary that this symbol continues to speak, so as to challenge anew more and more people as well as new generations of Poles*, said the Pope. The word “Westerplatte”, spoken at that time by John Paul II, became for us a symbol of the righteous cause, obligation and duty.

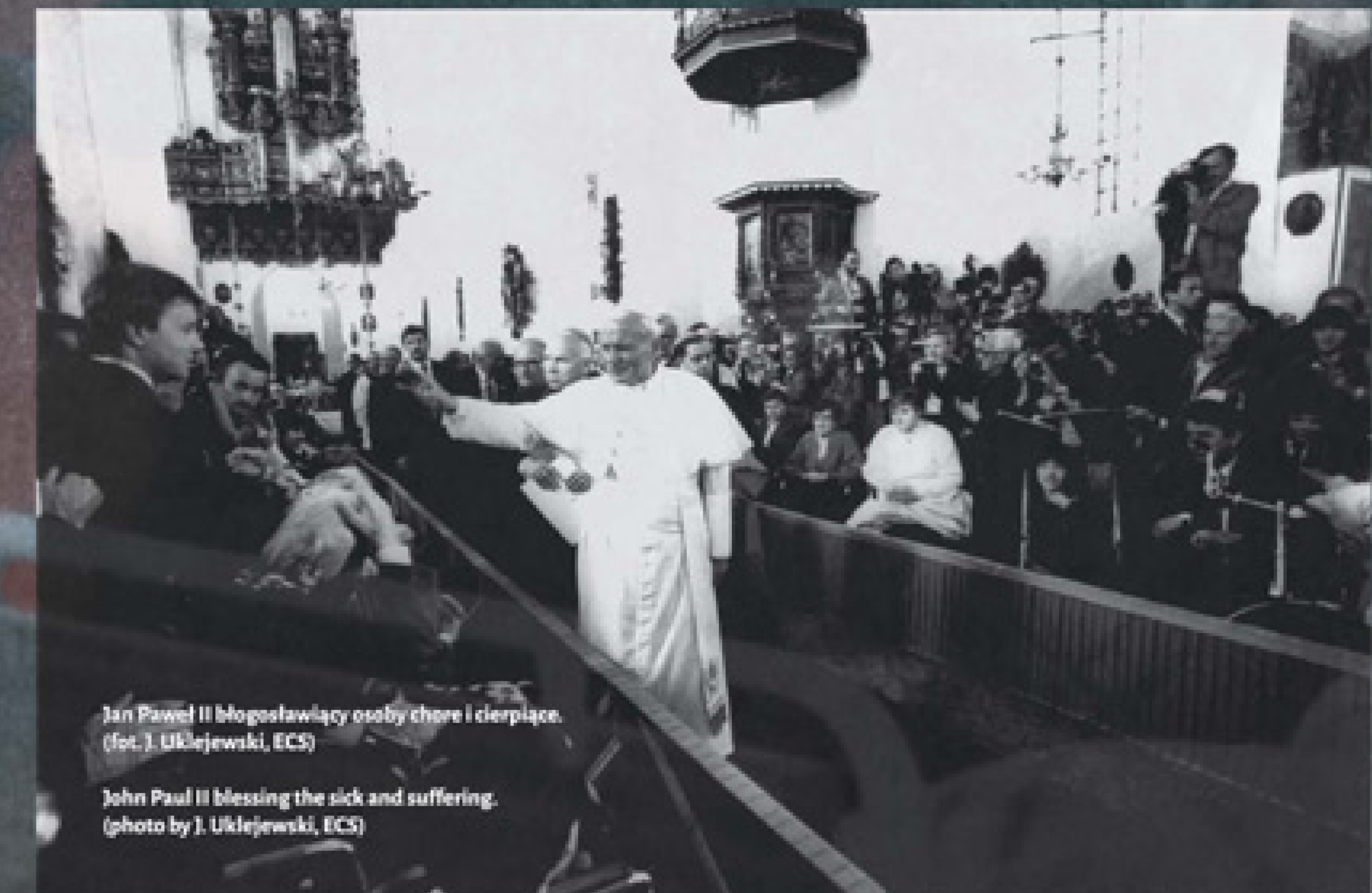

*Nieraz onieśmiela nas to, że nie możemy „uzdrowić”,
że nie możemy nic pomóc. Przewyciężajmy to onieśmielenie.
Ważne jest, żeby przyjść. Żeby być przy człowieku cierpiącym.
Może nawet bardziej jeszcze niż uzdrowienia,
potrzebuje on człowieka, ludzkiego serca, ludzkiej solidarności*

*It sometimes intimidates us that we cannot “heal”,
that we cannot help with anything. Let us overcome that timidity.
It is important to come, to be with suffering man.
Maybe that is even more important than healing,
he needs a person, a human heart, human solidarity*

Jan Paweł II, Gdańsk – Bazylika Mariacka 12 czerwca 1987/
John Paul II, Gdańsk - St. Mary's Basilica June 12, 1987

Jan Paweł II błogosławiący osoby chore i cierpiące.
(fot. J. Uklejewski, ECS)

John Paul II blessing the sick and suffering.
(photo by J. Uklejewski, ECS)

Jan Paweł II w obliczu ludzkiego cierpienia.
(fot. J. Uklejewski, ECS)

John Paul II in the face of human suffering.
(photo by J. Uklejewski, ECS)

Z Westerplatte Jan Paweł II odpłynął okrętem na kolejne, jakże inne spotkanie: z chorymi i służbą zdrowia w gdańskiej Bazylice Mariackiej. Na ląd zszedł na przystani koło Zielonej Bramy. Resztę trasy do Bazyliki wyznaczonej ulicami Długi Targ i Długą pokonał witany przez tłumy wiernych oczekujących na przejazd papieskiego orszaku. Pomimo opóźnionego przyjazdu do Bazyliki, w drodze do ołtarza Ojciec Święty wolno przemierzał główną nawę świątyni, zatrzymując się przy chorych i osobach starszych. Po homilii papież udzielił sakramentu namaszczenia najciężej chorym.

From Westerplatte John Paul II sailed for another, very different meeting at St. Mary's Church in Gdansk: with health-care workers and the ill. He disembarked at the pier near the Green Gate. The Pope was greeted by crowds of the faithful, waiting for the papal procession to the Basilica on the route through Long and Long Market streets. Despite a late arrival at the Basilica, the Holy Father walked slowly to the altar through the sanctuary's main nave, stopping beside the sick and the elderly. After the homily, the Pope administered the sacrament of the anointing of the sick.

(...) jeśli organizacja życia zbiorowego zakłada zbyt ciasne ramy dla ludzkich możliwości i ludzkich inicjatyw - nawet gdyby to następowało w imię jakiejś motywacji "społecznej" - jest, niestety, przeciw społeczeństwu. Przeciw jego dobru - przeciw dobru wspólnemu

(...) if the organization of communal life puts too tight a grip on human possibilities and human initiatives - even if it is done in the name of some "societal" motivation - it is unfortunately, against society, against its good - against the common good

Jan Paweł II, Gdańsk Zaspa 12 czerwca 1987/
John Paul II, Gdańsk Zaspa June 12, 1987

Ojciec Święty pogrążony w modlitwie pod Pomnikiem Poległych Stoczniowców. W odległości kilkunastu metrów stoi spora grupa ludzi odwrócona do papieża plecami.
(OA IPN Cd, fot. z kolekcji P. Dowżenki, autor nieznany)

The Holy Father praying at the Monument to the Fallen Shipyard Workers. Several dozen meters away is standing a large group of people with their backs to the Pope.
(OA IPN Cd, photo from the collection of P. Dowżenki, by an unknown photographer)

Pomnik Poległych Stoczniowców
(OA IPN Cd, fot. z kolekcji J. Marcinka, autor nieznany)

Monument to the Fallen Shipyard Workers
(OA IPN Cd, photo from the collection of J. Marcinek, by an unknown photographer)

Pod Pomnikiem Poległych Stoczniowców Jan Paweł II w zupełnej ciszy uklęknął, pomodlił się i zostawił bukiet z 49 białych i żółtych róż - po jednej dla każdego stoczniowca zabitego w czasie strajku 1970 r. Nie było wiwatujących wiernych. Kontroli poddano wszystkie budynki znajdujące się w rejonie pomnika, również mieszkania prywatne, do których mieli prawo wejść funkcjonariusze. Teren wokół pomnika otoczony został przez kordon wojskowych i funkcjonariuszy w cywilu oraz członków „aktywu partyjnego”. Co tam robili? Milczeli a gdy tylko papież wszedł na Plac Solidarności, odwrócili się do niego plecami. Taki otrzymali rozkaz. *Opatrzność Boża nie mogła sprawić nic lepszego, bo w tym miejscu milczenie jest krzykiem* – powiedział Ojciec Święty biskupowi gdańskiemu, odchodząc od pomnika.

At the Monument to the Fallen Shipyard Workers, John Paul II knelt in total silence, prayed and then left a bouquet of 49 white and yellow roses - one for each shipyard worker killed during the strike of 1970. There were no cheering faithful. All buildings in the monument area, including private flats which officers were permitted to enter, were subject to inspection. The area around the monument had been cordoned off by military and civilian officers as well as “ardent” communist party members. And what were they doing? They were standing in silence, and when the Pope came to Solidarity Square, they turned their backs to him – as they had been ordered. Upon leaving the monument, the Holy Father said to the Bishop of Gdańsk, *Divine Providence could not fare any better, because in this place, silence is a scream.*

"Jeden drugiego brzemiona noście" - to zwięzłe zdanie Apostoła jest inspiracją dla międzyludzkiej i społecznej solidarności. Solidarność - to znaczy: jeden i drugi, a skoro brzemię, to brzemię niesione razem, we wspólnocie. A więc nigdy: jeden przeciw drugiemu. Jedni przeciw drugim. nigdy "brzemię" dźwigane przez człowieka samotnie. Bez pomocy drugih

"Bear one another's burdens" – this pithy statement of the Apostle is an inspiration for interpersonal and societal solidarity. Solidarity - it means one plus another, and as long as there is a burden, the burden is carried together, in community. And thus never - one against another, some against others. And never a "burden" borne by a person alone, without the help of another

Jan Paweł II, Gdańsk Zaspa 12 czerwca 1987/
John Paul II, Gdańsk Zaspa June 12, 1987

Ojciec Święty na „dziobie” żaglowca, w miejscu, które sam określił żartobliwie jako „mostek kapitański”.
(fot. S. Fiebig)

The Holy Father on the "beak" of the sailing ship, a place he jokingly described as "the Captain's bridge".
(photo by S. Fiebig)

Tłumy wiernych zgromadzonych wokół urnanego powszechnie za dzieło sztuki ołtarza papieża.
(fot. S. Skłodanowski, AIPN)

Crowds of the faithful gathered around the papal altar, widely recognised as a work of art.
(photo by S. Skłodanowski, AIPN)

Papieskie słowa o solidarności padały na podatny grunt. Dowodem tego były spontaniczne reakcje wiernych na to, co słyszeli z ust Ojca Świętego. W pewnym momencie w obliczu długo trwającego aplauzu Jan Paweł II chcąc kontynuować swą homilię, poprosił zebranych na Zaspie wiernych, aby „pozwolili” mu się wypowiedzieć. Zaznaczył wówczas, że pragnie mówić o nich a w pewnym sensie również za nich. Nawiązał w ten sposób do wypowiedzianych wiele lat wcześniej słów zaangażowanego w walkę z komunizmem kapłana będącego zarazem ofiarą tegoż systemu księdza Romana Kotlarza.

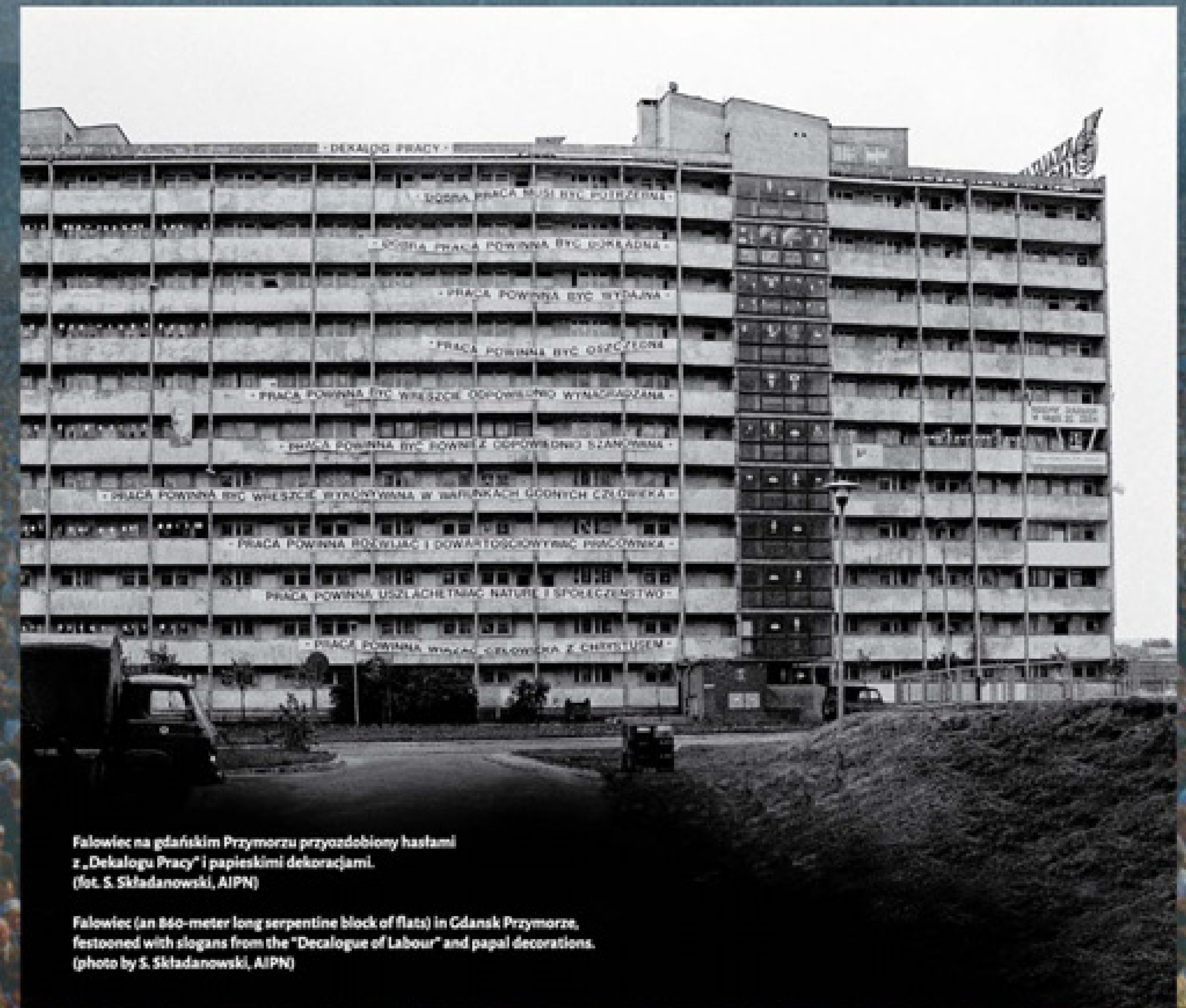
The papal utterance regarding solidarity fell on fertile ground. The evidence of this was the spontaneous reaction of the faithful from what they were hearing from the lips of the Holy Father. At one moment, contending with the ceaseless applause, wanting to continue his homily, John Paul II asked the believers gathered in Zaspia if they would “permit” him to express himself. Then he underscored his desire to speak about them and in a way, on their behalf. In this manner he referred to the words spoken several years earlier by Father Roman Kotlarz, who had been both a chaplain committed to the fight against communism and a victim of that system.

---

*Praca nie może być traktowana - nigdy i nigdzie - jako towar,
bo człowiek nie może dla człowieka być towarem, ale musi być podmiotem.
W pracę wchodzi on poprzez całe swoje człowieczeństwo i całą swą podmiotowość*

*Work cannot be treated – never and not anywhere – like a commodity,
because a man cannot be a commodity for another man, but he must be the subject.
He enters into his work through his whole humanity and his whole subjectiveness*

Jan Paweł II, Gdańsk Zaspa 12 czerwca 1987/
John Paul II, Gdańsk Zaspa June 12, 1987

Falowiec na gdańskim Przymorzu przyozdobiony hasłami z „Dekalogu Pracy” i papieskimi dekoracjami.
(fot. S. Składanowski, AIPN)

Falowiec (an 840-meter long serpentine block of flats) in Gdańsk Przymorze, festooned with slogans from the “Decalogue of Labour” and papal decorations.
(photo by S. Składanowski, AIPN)

Gdańsk Zaspa – „Zaspa stała się tego dnia przestrzenią wolności i radości”.
L. Wałęsa, fragment rozmowy z dziennikiem „Polska The Times”, 29.04.2011
(fot. S. Składanowski, AIPN)

Gdańsk Zaspa – “The bay Zaspa became a place of freedom and joy”.
an extract from Lech Wałęsa’s interview for the journal “Polska The Times”, April 29, 2011.
(photo by S. Składanowski, AIPN)

Wszystkie słowa świętego Jana Pawła II wypowiedziane podczas Jego pielgrzymek do Ojczyzny stanowią dla nas wciąż zadanie do spełnienia. Stojąc na gruncie wartości chrześcijańskich Ojciec Święty nie tylko stawał w naszej obronie ale również napominał, stawiał wymagania. Wszystko to stanowi swoisty testament pozostawiony nam przez Jana Pawła II, który będzie naszym dziedzictwem już na zawsze. Pamiętając o nim nie tylko nawiązujemy do niego w naszych myślach i słowach ale również starajmy się wcielać go w czyn.

All the words of the Saint John Paul II that were spoken during his pilgrimage to the homeland still hold for us a task to accomplish. Standing on the ground of Christian values, the Holy Father did not only stand in our defence, but also exhorted and set us a challenge. Everything that represented the specific testimonial bequeathed to us by Pope John Paul II will be our heritage forever. In remembering him we not only draw on him in our thoughts and words but we also try to be the embodiment of him in our deeds.

Fala „Solidarności” płynąca przez ulice Gdańska Wrzeszcza
(fot. OA IPN Gd, fot. kolekcja W. Szafran, autor nieznany)
A wave of “Solidarity” moving through the streets of Gdańsk Wrzeszcz district
(OA IPN Gd) photo from the collection of W. Szafran, by an unknown photographer

(...) solidarność musi iść przed walką. Dopowiem: solidarność również wyzwala walkę. Ale nie jest to nigdy walka przeciw drugiemu. Walka, która traktuje człowieka jako wroga i nieprzyjaciela — i dąży do jego zniszczenia. Jest to walka o człowieka, o jego prawa, o jego prawdziwy postęp: walka o dojrzały kształt życia ludzkiego

(...) solidarity must stand before a fight. I will add: solidarity will also trigger a fight. But it will never be a fight against another. A fight that treats a person like an enemy and an adversary strives for his destruction. This is a fight for the person, for his rights, for his real progress; a fight for a more full-fledged form of human life

Jan Paweł II, Gdynia 11 czerwca 1987/
John Paul II, Gdynia June 11, 1987

Pan da siłę swojemu ludowi, Pan da swojemu ludowi błogosławieństwo pokoju
The Lord gives strength to his people, the Lord blesses his people with peace

Ps. 29(28), 11 / Ps. 29, 11

Blokada ZOMO w Gdańsku Wrzeszczu na ul. Grunwaldzkiej.
(OA IPN Gd)
ZOMO (Motorized Reserves of the Citizens' Militia) blockade on Grunwaldzka Street in the Wrzeszcz district of Gdańsk.
(OA IPN Gd)

Po mszy świętej na Zaspie kilkutyśięczny pokojowo nastawiony tłum pod szyldami „Solidarności” oraz ruchów „Wolność i Pokój” i „Federacja Młodzieży Walczącej” ruszył w kierunku Pomnika Poległych Stoczniowców. Przez ulicę Gdańska przelała się wówczas prawdziwa fala „Solidarności”. Ponad głowami demonstrujących powiewały liczne pro-solidarnościowe transparenty. Skandowano: „Solidarność!”, „Chodźcie z nami!”. Pochód stopniowo rozpraszany przez oddziały ZOMO wyspecjalizowane w tłumieniu rozruchów został zatrzymany we Wrzeszczu przez milicyjny kordon. Kilkanaście osób pobito, część zatrzymano i przewieziono na przesłuchania.

After the Holy Mass in Zaspa, a peaceful crowd of several thousand under the banner of “Solidarity”, moved in the direction of the Monument to the Fallen Shipyard Workers, along with the groups “Freedom and Peace” and the “Federation of Fighting Youth”. Then a true wave of “Solidarity” poured out through the streets of Gdansk. Many pro-Solidarity placards waved over the heads of the demonstrators. Chants of “Solidarity!” and “Walk with us!” were heard. The march was gradually dispersed by ZOMO units (Motorized Reserves of the Citizens’ Militia), specializing in riot control and was detained in Wrzeszcz by a military cordon. Over a dozen people were beaten, others were arrested and detained for questioning.
